

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 383. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1817_309A-txt-shoot-idm9525/facsimile.pdf (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

en ny Catechismus, og afsætte de Lærere, der vilde blive ved den gamle.

Kurfyrsten af Brandenburg, Johan Sigismund, stuttede Troppen, men blev dog egentlig kun reformeret af samme Grund som Pfaltsgrevs Wegang blev hatalst, nemlig for Tällich og Cleves Skyld, som de hoer paa sin Del vilde vinde, ved at forlade den Kirke, hvis Rigs aldrig var af denne Verden. Hvad hans Under-saatter troede, var ham temmslig ligegyldigt, og det blev da i Landet omtrent ved det Gamle.

Storre Lovtale kan man ikke holde den Kirke, hvori Luther var Præst, end den der ligger i Historiens unægtelige Vidnesbyrd, at medens Catholiker og Calvinister kappedes om at udbrede deres Navn ved allehaande Midler, sad den stille, holdt fast ved Dødet, ændrede ikke en Løddel og gav ikke en Døit for Profelyter, for-Lodes efterhaanden af dem der søgte deres Del i Verden, og straffede dem kun med Skriften. Vel er det især Landet efter Luthers Hjerte, Danmark, hvor den Kirke stod, men i det Hele taget, gjaldt dog det Samme i Tydskland indtil Trediveaars-Krigen, under hvilken Kirken næsten nedjant i Kirke-Gaarden. Vel gif det ei hielden heel broget til paa de sachsiske Høis-koler, men deels veed man det er ikke Kirkens Skyld at Skoledrenge gjør Døptøier derinde, uden forsaavidt Gudstjenesten er dem kjedsomme-lig; deels kom den meste Larm over Phillipisterne,

der vilde snige sig ud af Kirken, hen paa Calvins Kogle-Bane, hoer man var paa sin egen Voldgade, og endelig kan det ikke undre os, selv i Reformationens-Arhundredet at spore Tydskernes mejsbøtte Lyst til at lade som de begreb hvad de ikke forstod. Ingenlunde havde Sachserne meest, tværtimod, med Wyrtenbergerne, mindst af denne Lyst, men Alt hvad der aandig vordte sig i Tydskland, stødte sammen i Sachsen, hvor Reformationens Høi-Skole og Kirkens Hjerte var, derfor blev det Skue-Pladsen for flige Døtkamper, som Flacius fra Illyrrien, Major fra Nyrnberg, Strigel fra Memmingen og andre flere. At Sachserne havde deres særegne Brøst-Lyst til at sove sig ind i Himmerig, seer man paa Alt og ret mærkelig endnu i Luthers Dage paa Agricola fra Gisleben; at Fyrskernes tit voldsomme Indgreb i Kirke- og Skole-Retten, samt Røget mellem de to Kirke-Linier gjorde Dødt værre, og havde sin Grund i det tydste Hjerte, det skal man aldrig nægte, men at hoerken Bibel eller Luther smigrede det Uvæsen er vist, Bibel-Kirken var aabenbar upfhyblig, dens vanartige Børn vanærede det, men at dens Børn vare de bedste Tydskere, lader Kroniken sig ikke astrætte. Hvad der fremdeles udmærker Døistene i den evangeliske Kirke fra dem udenfor, er at de ikke adskildte Menighedene, men var næsten ene de Boglærdes Sag, angik mere Udtryk end Færdomme, Noget der

vist ikke er hæderligt for Kampens, men vel for Kirken, thi naar Vinden maa anvende al sin Styrke paa at rive en Tagsteen af, da er det Begn til at Kirken skaare fast, eller med andre Ord, i enhver Menighed findes vantroe Hjerter, der mellem de Boglærde maae finde Tunger, og saalænge disse Tunger ikke tør komme ud med Sproget, men maae nøies med at snakke udenom, da er Troen stærk i Folket. Man seer saaledes godt hvad de mennde, der lagde Vægt enten paa de Udtryk, at gode Gierninger ere nødvendige, eller at de ere skadelige til Salighed, thi hine vilde gierne undgaa Naaden, og disse dens Optugtelse, men tilstaae det turde de knap for sig selv, end sige for andre. Ligedan var det med dem, der endelig vilde have at Aevens Synden enten skulde hedde en Accidens eller en Substans: thi hine vilde nægte, disse forsvare og begge undskylde den, men turde ikke tale ud af Skjægget, og skode da som Narre, der strebes om Keiserens Skiaag. Det Samme var endelig Tilfældet med de Spørgsmaals Stridigheder, thi de hvem det laae paa Hjerte at fremstille det naturlige Menneske som en ubevægelig Klods, vilde have Klodsens med til Himmerig, og de som selv vilde have en lille Finger med i Spillet, vilde egenlig have fri Haand, thi ellers havde de ikke selv gjort Udtryk til at hævdes om, men ladet Ordet staae, ladet dets Kraft bevæge Hjertet, og givet

Grundtvig, N. F. S., Grundtvigs værker,

B b

Gud Aften baade først og sidst, som den der selv har ved Kanden beredt, hvad Han ved Ordet bevæger.

Ved første Biekast kunde man forundre sig over den Stilhed, som man i den første Deel af det syttende Aarhundrede bemærker, med ved at se paa den udbortes Uroe, paa Trediveaars-Krigen og Ludvig den Fjortende, finder man den lettelig alt for nem at forklare, som en blot Folge af de trange Omstændigheder. Uden nu at nægte deres siensynlige Indflydelse, hvar som et soleligt Bevis paa, hvilken almindelig Fare der truede Protestanterne, saa mærker man dog den forklarings Utilstrækkelighed allerede ved den i Bine faldende Bemærkning, at den evangeliske Kirkes tybste Hovedlande som vare Sachsen og Brandenburg, kun for en kort Tid, toge nogen levende Del i Trediveaars-Krigen. Dog, behøvedes det endnu ved denne Leilighed at beskrive en Forbom, hele Historien afbeviser, da var det nok at pøge paa Tidrummet fra 1675 til 1713, da Tydskland, medens det udbortes Klæmpede paa Liv og Død, bevægedes af de meest levende Stridigheder siden Reformationens Dage. Dybere maa man da søge Grunden til hin Stilhed, uden at den derfor synes vanskelig at finde. Saalænge det nemlig var ramme Alvor med Troen, saalænge man vilde have den i Hjertet, kunde Tydskerne, der aldrig har drevet det til nogen hjertelig Enighed, umuligen forliges, men

